

A Critical Perspective on Habermas's Approach to the Gaza Massacre and the Question of Palestine

Habermas'ın Gazze Katliamı ve Filistin Meselesi Yaklaşımına Eleştirel Bir Bakış

Şaban Arslan

Öğr. Gör., Batman Üniversitesi/Kozluk MYO/Çocuk Gelişimi Programı, sabanarslan8@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-2637-3556

Article Information

Article Type

Research Article

Date Recieved

3 June 2025

Date Accepted

13 June 2025

Date Published

30 June 2025

Plagiarism Checks: Yes, Turnitin

Ethical Statement

It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (Şaban Arslan).

Conflicts of Interest: The author(s) has no conflict of interest to declare.

Licensed under CC BY-NC 4.0 license.

Makale Bilgisi

Makale Türü

Araştırma makalesi

Geliş Tarihi

3 Haziran 2025

Kabul Tarihi

13 Haziran 2025

Yayın Tarihi

30 Haziran 2025

Benzerlik Taraması: Evet, Turnitin

Etik Beyan

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur (Şaban Arslan).

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

CC BY-NC 4.0 lisansı ile lisanslanmıştır.

Cite As | Atıf

Arslan, Şaban (2025). Habermas'ın Gazze Katliamı ve Filistin Meselesi Yaklaşımına Eleştirel Bir Bakış. *Mebadi International Journal of Philosophy*, (2) 1, 114-129.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.15750750>

Abstract

Following the world wars, humanity entered a period of profound existential crisis. Fundamental values that once rendered life and its meaning intelligible began to lose their significance. In an attempt to overcome this crisis or to re-establish the lost sense of meaning, existential philosophy emerged as a response. One of the principal functions of philosophy—particularly moral and political philosophy—is to underscore the sanctity of human life and to seek the possibility of a moral and livable world for all human beings. Indeed, movements such as the Renaissance, the Reformation, the Enlightenment, and the emergence and global acceptance of human rights are all manifestations of this philosophical orientation. However, when the subject pertains to regions outside the Western world, even philosophy—which is assumed to be the most 'universal' of disciplines—either remains local in its impact or, regrettably, falls under the sway of particular powers, thereby failing to fulfill its essential vocation. Of course, this failure is not inherent in philosophy itself but lies with the philosophers who enact it. In this context, the pro-Israeli statements and the declaration signed by Jürgen Habermas regarding the question of Palestine and the Gaza massacre have elicited significant reactions both within philosophical circles and across global public opinion. This paper aims to offer a critical examination of such attitudes, focusing broadly on Western intellectuals and specifically on the renowned philosopher Jürgen Habermas (1929).

Keywords: Philosophy, Palestine Question, Western World, Habermas, Values.

Öz

Dünya savaşlarından sonra insanlık büyük bir bunalım dönemine girmiş, hayat ve hayatın anlamı gibi insan yaşamını anlamlı kılan değerler anlamını yitirmeye başlamıştır. Bu bunalımı atlatabilmek veya yitirilen anlamı yeniden tesis edebilmek için varoluş felsefesi ortaya çıkmış ve bu soruna cevap getirmeye çalışmıştır. Çünkü felsefenin (özelde ahlak ve siyaset felsefesinin) pratikteki en önemli işlevlerinden biri insan yaşamının kutsiyetine dikkat çekmek ve tüm insanlar için ahlaki, yaşanabilir bir dünyanın imkânını aramaktır. Nitekim Rönesans ve Reform Hareketleri, Aydınlanma ve İnsan Haklarının ortaya çıkışı ve tüm dünyada kabul görmesi hep bu anlayışın neticesinde meydana gelen durumlardır. Ancak konu Batı dışında bir yer olduğunda ne yazık ki 'en evrensel' olan şey dediğimiz felsefe bile ya yerel kalıyor ya da hiçbir boyunduruk altına girmemesi gereken felsefe belli güçlerin etkisi altına girerek aslı işlevini yerine getiremiyor. Tabi bu, özünde felsefenin değil onu icra eden filozofların problemi. Bu bağlamda Habermas'ın Filistin meselesi hakkında yapmış olduğu İsrail yanlısı açıklaması ve imzaladığı bildiri gerek felsefe camiasında gerekse de dünya kamuoyunda büyük tepki topladı. Bu çalışmayla, genelde Batılı düşünürlerin ve özelde de ünlü filozof Jürgen Habermas'ın (1929) göstermiş olduğu yaklaşıma eleştirel bir perspektif sunulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Felsefe, Filistin Meselesi, Batı Dünyası, Habermas, Değerler.

Giriş

7 Ekim 2023 tarihinde sözde İsrail Filistin savaşı olarak adlandırılan özünde ise “İsrail’in Gazze Katliamı” olarak gerçekleşen olay her ne kadar görünürde güncel siyasetin veya uluslararası ilişkilerin bir sorunu olarak tartışmalara konu olsa da esasen, felsefe içerisinde etik ve politik bakımlardan ele alınması gereken önemli bir meseledir. Meselenin felsefi düzlemde yani bir “değer sorunu” olarak yeterince değerlendirilmeyişi, bununla birlikte mevcut değerlendirmelerin yanlı tavırlardan meydana gelmesi hem konunun ciddiyetinin yeterince idrak edilememesine hem de durumun ehemmiyetinin gölgede bırakılıp söz konusu katliamın iki yıla yakın bir süredir devam etmesine sebebiyet vermektedir. Konunun yüzeysel ve çözümsüz kalışı, Batı’nın örtük bir şekilde sergilediği emperyalist, çıkar odaklı ve ötekileştirici yaklaşımdan kaynaklanmaktadır.

Son birkaç yüzyıldır Batı, değerler, demokrasi, insan hakları gibi unsurları ileri sürerek medeniyetin ve modernleşmenin kendinde bulunan özellikler olduğunu ve tüm dünyada barışı ve huzuru sağlamak için bunları yeryüzünün her bir yanına yayma misyonunu sahiplendiğini iddia etmektedir. Gerçekten de Batı böyle bir misyona sahipse ve dünyadaki tüm toplum ve devletleri ikna etmek istiyorsa o halde iddiasının içini doldurmalı, eşit ve adil bir anlayışla, teori ve pratiğinde tezatlıklar barınmadan hareket etmelidir. Ancak Batı’nın bu iddiası, gerçeklikten çok uzak kalmakta ve daha da önemlisi emperyalist niyetlerinin aracı olarak geliştirdiği bir argümandan ibarettir. Kaldı ki, Batı’nın bugün elde etmiş olduğu refah ile ulaşmış oldukları medeniyet seviyesi, geçmiş dönemlerden süregelen sömürüler sayesinde kazanımlarından oluşmaktadır. Bununla birlikte, Batılı devletlerin önemli meselelerde sergiledikleri tutumlar (Irak ve Suriye meselelerinde olduğu gibi) da çıkarları devreye girdiğinde tam aksi yönde değişkenlik göstermiştir. Bu yüzden, Batı gibi herhangi belirli güç odaklarının tekeline bırakmadan bütün dünyanın dahil olacağı daha üst bir yer veya yapıdan olaylara yaklaşmak gerekmektedir. Çünkü insanlığı ilgilendiren evrensel konular, herhangi bir yere veya yapıya bırakılmayacak kadar ciddi meselelerdir.

Dolayısıyla özellikle felsefi bağlamda “insanın ne olduğu”, “insan yaşamının neden önemli olduğu”, “savaşın ne anlama geldiği” gibi asıl konuların gündeme getirilmesine ve bu kavramların yeniden tanımlanıp üzerlerinde ciddi tartışmaların gerçekleştirilmesine ihtiyaç vardır. Çünkü bu türden ileri sürülebilecek sorular, toplumsal ve siyasal meseleleri ele alış ve değerlendirme tarzımızı doğrudan etkileyen felsefi yaklaşımları yansıtır. Bu bağlamda Ludwig Wittgenstein’in (2018) ileri sürdüğü, “dilimizin sınırları dünyamızın sınırlarını belirler”

ifadesi özel önem taşımaktadır. Nitekim, dünyaya bakışımız, onu deneyimleyip anlamlandırışımız tamamen dil aracılığıyla gerçekleştiği için, dil dünyamızda yapacağımız değişiklikler düşünce dünyamızı da büyük oranda belirleyecektir. Buradan hareketle, dil dünyamızın yeniden yapılandırılması, savaş, insanlık onuru ve ahlaki sorumluluk gibi konularda daha kapsayıcı ve adil değerlendirilmelere ulaşmamızı sağlayacaktır. Özellikle Filistin meselesi gibi siyasi ve insani bakımlardan ciddi krizler içeren bir durumun hem politik hem de kavramsal ve ahlaki açıdan yeniden ele alınması elzem hale gelmiştir. Bu gerçekleştiği zaman, başta Batı olmak üzere tüm dünyanın özellikle Filistin meselesinde daha doğru değerlendirmelerde bulunabilmeleri mümkün olacaktır. Çünkü mevcut haliyle mesele eksik değerlendirilmekte, çekimser ve pasif açıklamalar yapılmakta ve en önemlisi de yapılan açıklamalar İsrail yanlısı olarak ileri sürülmektedir.

Nitekim, -her ne kadar sürece doğrudan etki eden aktörler olmasalar da- İsrail-Filistin meselesinde Slavoj Žižek, Jürgen Habermas ve birtakım düşünürlerin yaptıkları açıklamalar ve benimsedikleri tutumlar bir taraftan genel Batı düşüncesini yansıtarak, sergilenen tavrın raslantısal olmadığını gösterirken; diğer taraftan da sürecin daha da kötüye gitmesi açısından olumsuz sonuçlar meydana getirmiştir (çünkü bu durum İsrail'in Filistin'e yönelik politikalarına eleştirel bir kamuoyu oluşmasını engelleyerek veya zayıflatarak karşı tepkilerin oluşamamasına neden olmuştur)¹. Bununla beraber, Batı zihniyetinin mevcut ötekileştirici, oryantalist ve islamofobik bakış açısı, sorunun çözüme ulaştırılmasını sağlamak bir yana dursun, göz göre göre yapılan insanlık suçunu daha da büyük boyutlara ulaştırmakta ve süregelen insan hakları ihlalinin daha sistematik ve yaygın bir hal almasına zemin hazırlamaktadır.

1. Felsefenin Temel Kaygısı ve Öncelikli Problemi Üzerine

Bilgi, bilim, varlık, ahlak, siyaset, tarih, hukuk, sanat, din ve eğitim olmak üzere neredeyse her alanda boy gösteren ve bunları temel uğraşları olarak kabul eden felsefe, insanı ilgilendiren ve daha da önemlisi insan yaşamını doğ-

¹ Bu çalışmada özellikle Žižek ve Habermas gibi filozofların üzerinde durulmasının nedeni, günümüzde önemli derecede bir popülerliğe sahip olmalarından ve çalışmalarıyla da dünya çapında büyük ölçüde karşılık bulmalarından kaynaklanmaktadır. İsrail-Filistin meselesi üzerine açıklamalarda bulunmalarıyla beraber; diğer filozof, düşünür veya teorisyenlerin bu konu hakkında ya sessiz kalmaları ya da cılız tepkilerde bulunmalarından dolayı odak noktası bu iki filozof olmaktadır (nitekim Butler ve Chomsky gibi filozofların açıklamaları görece zayıf ve yetersiz olarak değerlendirilmiştir). Öte yandan yalnızca birkaç filozofun genel anlamda Batı zihniyetini temsil ettiği iddiası ilk bakışta yanlış dursa da; bu filozoflara verilen cevaplar, karşı yönde eleştirilerin getirilmesi ve tam aksine yaptıkları açıklamaların destek bulması Batı'nın genel düşünsel dünyasını ortaya koymaktadır.

rudan veya dolaylı olarak konu alan tüm alanlarda ciddi sorgulamalar gerçekleştirilmekte ve önemli düşünceler ileri sürmektedir. Bunun yanı sıra, -her ne kadar bazı dönemlerde bazı filozof ve düşünürler kendi görüş ve düşüncelerinde geri adım atarak fikirlerini cesurca savunamamış olsalar da- genel olarak felsefe, tarih boyunca hiçbir güç, otorite ve baskı altında kalmadan ideal olanın peşinden koşmuş ve döneminin problemlerinin üzerine giderek insanlık adına büyük mücadeleler vermiş ve vermeye de devam etmektedir.² Belki de bu yönü onu bu kadar önemli ve vazgeçilmez bir konuma yükseltmektedir. Nitekim Sokrates'in idamı pahasına düşüncelerinin peşinden gidişi, Galileo'nun -bir dönem fikrini değiştirmek zorunda kalmış olsa da- yine kilisenin tüm baskılarına rağmen güneş merkezli evren savunusu, Martin Luther King'in kilisenin kapısına bildiri asması, Aydınlanma, Rönesans ve Reform hareketlerinin ve bunun gibi yaşanmış tüm gelişmeler felsefenin insanlık adına vermiş olduğu mücadelenin örneklerindendir. Ancak günümüzde özellikle düşünsel alanın politik çıkarlar tarafından çevrelenmesi sonucunda, benzer niteliklerde bir felsefi duruş ve hakikat savunusu cesareti gittikçe daha az görünür hale gelmektedir.

Peki insanların çok kolay bir şekilde öldürölüp hayatlarının öneminin kalmadığı yerde felsefe ne işe yarayacaktır? İnsanın, insan onurunun hiçe sayıldığı bir yerde hangi felsefeden bahsedeceğiz? Bilgi, bilim, tarih, sanat, eğitim gibi alanlardaki felsefi düşüncelerin ne önemi kalacaktır ve bunlar neye ya da kime hitap edecektir? İşte tüm bu sorular ve aynı minvalde gerçekleştirilecek bütün sorgulamalar içinde bulunduğumuz çağın akıl tutulmasına yöneltilebilecek yerinde sorulardır.

İnsanlık durumu adına büyük kırılmaların yaşandığı anlardan biri kuşkusuz Dünya Savaşları olmuştur. Özellikle 1. Dünya Savaşıyla birlikte başlayan 2. Dünya Savaşıyla zirveye çıkan acı tablo, insanlığı bir anlam arayışına sürüklemiştir. Bu savaşlarda insanların basit davalar ve neredeyse bir hiç uğruna çok kolay bir şekilde ölmeye başlaması beraberinde, hayatın anlamını ve hayatın neden yaşanmaya değer olduğuyla ilgili soruların yoğun bir şekilde sorulmasına neden olmuştur (Wartenberg, 2018: 21). Bu kırılmayla birlikte insanlık varlık amacını sorgulamış, böylelikle de varoluşçuluğun yükselmesine yol açmıştır. Başka bir ifadeyle, varoluşçu felsefe içinde bulunduğu dönemin problemlerini tespit etmiş, halihazırdaki sorunları gün yüzüne çıkartmış ve bunlara cevaplar getirmeye çalışmıştır.

² Burada idealize edilmiş tanıma rağmen, modern dönemde felsefeye daha farklı misyonlar yüklenmiş ve bazı filozoflarca kendi paradigmaları ışığında felsefeye yeni boyutlar atfedilmiştir. Bu bağlamda Turner'ın ifade ettiği üzere modern toplumda felsefe, din gibi kurumsal yapılarla etkileşim içinde yeniden şekillenmiş ve sekülerleşmeyle beraber yeniden tanımlanmıştır (Turner, 2013). Öte yandan İslam toplumlarında geleneksel bilgi formlarının yeniden yapılandırılması sürecinde modern düşünceyle çatışan ya da onu dönüştüren bir araç olarak belirmiştir.

Benzer şekilde 19. yüzyılın sonlarından itibaren, Frankfurt Okulu da insan sorununu toplumsal açıdan ele alarak, eleştirilerinin merkezine bireyin pasifleştirilmesi ve yabancılaşması sorunlarını yerleştirmiştir. Okul, büyük ölçüde Avrupa’da faşizmin yükselişi, özellikle de Nazizm’in Almanya’daki etkisiyle biçimlenmiştir. Bu gelişmeler, Karl Marx’ın bazı toplumsal koşulları göz ardı ettiği yönündeki eleştirileri gündeme getirmiş ve Marksist teoriyi yeniden değerlendirme sürecine yöneltmiştir (Bağçe, 2019: 7-16).

Frankfurt Okulunun temel eleştiri noktalarından birini, pozitivist bilim anlayışı oluşturur. Okulun düşünürleri -özellikle Max Horkheimer, Theodor W. Adorno, Herbert Marcuse ve Habermas- açısından pozitivism, ideolojik bir tahakküm biçimidir ve bireysel, toplumsal, ekonomik ve kültürel bağlamları dışlayan, olguları yalnızca gözleme dayalı olarak ele alan bir bilgi anlayışı geliştirmiştir.³ Bu yaklaşımın neticesinde de insanın metalaşması, edilgenleştirilmesi ve toplumsal ilişkilerin nesnelleştirilmesi durumuna zemin hazırlanmıştır. Halbuki Frankfurt Okulu’na göre insan, yalnızca gözlemlenebilir ve ölçülebilir özelliklerden ibaret değildir; bu nedenle bilimsel yöntemlerin insanı nesneleştiren tutumu eleştirilerin ana hedefi olmuştur. İnsanın bilime ve bilimsel olana bir araç ya da malzeme olarak sunulması, bu düşünürler tarafından toplumsal yabancılaşmanın ve kültürel yozlaşmanın bir boyutu olarak değerlendirilmiştir. Bu süreç, bireyin tüketim toplumunda nesne haline getirilmesiyle birlikte, kültürün de bir endüstri haline dönüşmesine yol açmıştır. Okulu’nun ortaya koyduğu bu kuramsal çerçeve, yalnızca bir ideoloji ya da kültür eleştirisi değil, aynı zamanda modern toplumlarda bireyin özgürleşmesi için geliştirilen etik ve politik bir duruştur (Bağçe, 2019: 7-16). Kısacası, Frankfurt Okulunun almış olduğu pozisyon ve Batı’nın mevcut anlayışına göstermiş olduğu yaklaşımı düşünsel anlamda önemli bir dönüşümü meydana getirmiş ve yeni bir kırılma daha yaratmıştır.

Günümüz dünyasında, bir taraftan bu arka plana sahip olunması diğer taraftan Rönesans ve Reform hareketlerinin yaşanması, Aydınlanmanın gerçekleşmesi ve İnsan Haklarının tüm dünyada geniş ölçekte kabul görmüş olması aslında bizleri insanlık ve medeniyet adına yeterli bir konuma veya düzeye getirmiş olması beklenmektedir. Belki bu durum Batı için geçerli olabilir; ancak Filistin meselesinde acı bir şekilde tecrübe ettiğimiz üzere Batı dışında kalan yerler için hiçbir zaman söz konusu olmadı ve anlayışla olmayacaktır da. O

³ Adorno ve Horkheimer’in (2016) birlikte kaleme aldıkları “Aydınlanmanın Diyalektiği” eserinde, aydınlanma aklı, ilk etapta insanı doğanın egemenliğinden kurtarmayı hedeflemişse de, zaman içerisinde araçsal aklın egemenliğine dönüşerek insanların özgürleşmesinin önündeki en büyük engel haline gelmiştir.

Aynı şekilde Marcuse (2008) “Tek Boyutlu İnsan” eserinde pozitivist bilim anlayışının modern toplumlarda bireyselliği ve özgür düşünceyi bastırdığını ifade eder. Ona göre bilimsel nesnellik insanı nesneleştiren bir sürece aracılık etmektedir.

halde başta sorduğumuz sorular “hangi insan, hangi insanların yaşamı” şeklinde değiştirilerek yeniden sorulmalıdır.

2. Batı'nın İnsan Anlayışının İflası

Batı merkezli dünya anlayışı ve kavrayışı -bazen haklı bazen de haksız gerekçelerle- tüm alanlarda geçerli olan bir olgudur. Bu nedenle ele alınan her konu veya şey onların bakış açıları doğrultusunda gerçekleşmektedir. Dolayısıyla bugün Batı, modernleşme anlayışını dünyaya sunarken, toplumların yönetim biçimi, ekonomik yapıları ve sosyal düzenleri için bir model ortaya koymakta ve bu modelle liberal değerleri, insan haklarını, hukukun üstünlüğünü gibi unsurları ön plana çıkarmaktadır. Bunları benimsemeyen toplumlar, Batı'nın medeniyet ölçütlerine ulaşmak için bu değerleri kabul ettikleri oranda modernleşmiş veya daha doğru bir ifadeyle Batılılaşmış sayılmaktadırlar. Yani, Batı'nın özü olarak kabul edilen özgürlükler, uluslararası hukuk, insan hakları ve demokrasi gibi ilkeler, Batı dışındaki toplumları da medenileştirmek için başvurulan olmazsa olmaz unsurlar olarak kabul edilmektedir.

Ancak pratikteki realite bunun tam tersi yönündedir. Batı -geçmiş dönemlerde Doğu'ya karşı göstermiş olduğu olumsuz tutumlar (Irak ve Afganistan'da olduğu gibi) bir yana- bugün hala Filistin meselesinde söz konusu değerleri göreve koşturmakta ve savunduğunu iddia ettiği değerleri adeta yok saymaktadır. Nitekim İsrail'in Gazze'de sürdürdüğü askeri operasyonlar, yalnızca büyük bir insani krize yol açmakla kalmamakta, aynı zamanda modern Batı düşüncesinin temel dayanaklarını da derinden sarsmaktadır. Bu bağlamda, Aydınlanmanın temel anlatılarından en önemlilerinden biri olan "insan" kavramı, mevcut gelişmeler karşısında kendisini ciddi bir kriz içerisine bulmaktadır. Modern dönemin etik ve rasyonaliteye dayalı felsefi ve bilimsel temelli yaklaşımı, yaşanan insanlık trajedisi karşısında işlevsiz hale gelmektedir. Bu durum da haliyle, Batı düşüncesinin insan temelli hümanist, kurucu paradigmasını çöküşe sürüklemektedir.

Bu çöküş, yalnızca siyasi alanla sınırlı olmayıp düşünsel veya entelektüel alanda da gözlemlenmektedir. Zizek ve Habermas gibi düşünürlerin İsrail'in Gazze'de gerçekleştirdiği yıkımı görmezden gelmeleri ve taraflı değerlendirmelerde bulunarak meseleyi bağlamından koparan yaklaşımlar sergilemeleri, etik sorumluluğun gerekliliğini yerine getiremediklerine açık bir şekilde işaret etmektedir. Üstelik çok övündükleri değerlerden biri olan evrensel insan haklarının, o kadar da evrensel olmadığını ve kendilerini de bunun savunucuları olarak

görmelerinin sadece teorik alanla sınırlı kaldığını pratikteki başarısızlıkları üzerinden okumak mümkündür. Zizek'in olayları "pogrom"⁴ kavramı üzerinden tanımlarken İsrail'in orantısız güç kullanımını göz ardı etmesi, bu felsefi tutarsızlığın somut bir örneğidir.⁵ Bu durum, yalnızca basit bir söylemsel çelişkiden ibaret değildir; aynı zamanda Batı'nın tarihsel olarak inşa ettiği evrensel değer sisteminin sürdürülmesi imkanına yönelik büyük şüpheler oluşturmaktadır. Batılı birçok düşünür ve teorisyenin benzer bir çizgide yer alması, Batı düşüncesinin evrensellik iddiasına yönelik ciddi bir eleştirilerin doğmasına yol açmıştır. Bu, küresel kamuoyunun vicdani tepkisini harekete geçirmekte ve Batı merkezli epistemolojik yapının meşruiyetini zayıflatmaktadır. Nitekim emperyalist anlayışla yapılan sömürünün sadece ekonomik ve politik alanla sınırlı kalmadığı aynı zamanda küresel ölçekte bilgi üretim mekanizmalarını da işe koştugunu gösteren açık bir delildir.

Öte yandan İsrail'i eleştiren filozof ve düşünürler de vardır. Örneğin Judith Butler "Yas Pusulası" başlıklı yazısında, bir taraftan Hamas'ın 7 Ekim'de yapmış olduğu saldırıyı kınarken diğer taraftan da İsrail'in Gazze'de yapmış olduğu saldırıları sert bir şekilde eleştirmiştir. Meseleyi tarihsel boyutuyla da ele alan Butler, Filistinlilerin bitmek bilmeyen bir ölüm durumuyla yaşamayı öğrenmeye mecbur bırakıldıklarını da ifade etmiştir (Butler, 2023). Daha sonra Butler ve Nancy Fraser'ın aralarında bulunduğu bir grup düşünür Gazze'deki

⁴ Pogrom, soykırım anlamına gelen Rusça bir kelimedir. Genel itibariyle kitlesel şiddet olaylarını tarif etmek için kullanılır. Daha önce Rusya'da Yahudilere karşı yapılmış olaylar için söylenmiştir.

⁵ 13 Ekim 2023 tarihinde Slavoj Žižek, *The Real Dividing Line in Israel-Palestine* başlıklı yazısında, Hamas'ın gerçekleştirdiği saldırılar ile İsrail'in özellikle Netanyahu hükümeti döneminde izlediği politikalar arasında bir karşılaştırma yaparak, çatışmanın tarihsel bağlamını tartışmaya açmıştır. Žižek, İsrail'in uyguladığı radikal güvenlik politikalarının yanı sıra Hamas'ın eylemlerinin de eşit derecede kınanması gerektiğini vurgulamış; her iki tarafın da barışın önünde yapısal bir engel teşkil eden dış düşman ihtiyacını sürekli yeniden ürettiğine dikkat çekmiştir. Žižek, tüm İsraililerin fanatik olmadığı gibi, tüm Filistinlilerin de antisemitik olarak tanımlanamayacağını belirtmiş ve bu savını, binin üzerinde Filistinli akademisyen ve entelektüelin İsrail karşıtı olmanın antisemitizmle özdeşleştirilmesine karşı yayımladığı açık mektuba referansla temellendirmiştir. Ancak aynı yazıda, Filistinli aktörlerin politikası ya da söylemleri doğrudan ele alınmamış; Filistin'e dair üretilen politik ifadelerin neden sıklıkla radikal olarak etiketlendiği sorusu gündeme getirilmemiştir.

Bu eksiklik, Žižek'in, 23 Nisan 2024'te kaleme aldığı bir başka metinde kısmen telafi edilmeye çalışılmıştır. Almanya'da Filistin yanlısı gösterilerin ve Filistin temalı akademik ya da kültürel etkinliklerin yasaklanmasını ele alan Žižek, Filistin hakkında fikir üretmenin dahi antisemitizm suçlamasıyla bastırıldığına dikkat çekmiştir. Ne var ki, bu ikinci yazısında da eleştirel dikkatini esas olarak antisemitizmin tanımı ve olası sonuçları üzerine yoğunlaştırmış; Filistin'in öznel ve tarihsel bağlamı yine ikincil düzeyde kalmıştır. Žižek, Almanya'da Filistin'e dair söylem alanının daraltılmasının halkın tepkisini tetikleyerek yeni bir antisemitizm biçiminin ortaya çıkmasına neden olabileceği yönünde endişelerini dile getirmiştir. Bu yönüyle, Filistin söyleminin ifade özgürlüğü bağlamında savunusu yapılırken, bu savunuyu hâlâ Yahudi karşıtlığı riskine referansla gerekçelendirilmiştir (Canlı, 2025: s. 558).

katliamı kınayan bir bildiri yayınlanmış ve bu bildiri de yine Batılı çevrelerden yoğun eleştiriler almıştır. Özellikle Seyla Benhabib, bu bildiriyi Hamas'ın eylemlerini meşrulaştırıp yücelten yönüne dikkat çekmiştir (Benhabib, 2023).

Batılı aydınların (en azından böyle olduğunu iddia edenlerin) Gazze'deki insani krize yönelik söylemsel yaklaşımları, yalnızca bireysel pozisyonları değil, aynı zamanda temsil ettikleri düşünce geleneklerinin de sorgulanmasına yol açmaktadır. Tabi burada ortaya konan düşünce tarzı, yalnızca siyasi bir eleştiriyi değil, aynı zamanda Batı üstü bir düzenin ve yapılanmanın ihtiyacını gündeme getirmektedir. Çünkü mevcut düzen günümüzün etik ve insani sınamaları karşısında geçerliliğini büyük ölçüde yitirmiştir. Güçten ve güçlünden yana, güçlü-nün haklılığı üzerine kurulu mevcut uluslararası yapı yerine, adaletin, eşitliğin ve karşılıklı saygının öncelendiği yeni bir sistem arayışı giderek daha fazla elzem hale gelmektedir. Etik duyarlılığı, insan haklarını ve hakikatin savunusunu merkeze alan bir düşünsel yaklaşımın yeniden inşası, günümüz küresel krizleri karşısında her zamankinden daha hayati görünmektedir. Bu noktada en büyük iş belli bir güç veya otoritenin etkisi altına girmemiş felsefeye ve bunu yapabilecek filozoflara düşmektedir.

3. Habermas'ın İsrail-Filistin Meselesine Yaklaşımı

Ünlü Alman filozof/sosyolog Habermas'ın da içinde yer aldığı önemli düşünürlerin İsrail'i destekleyen ve yaptığı katliamı meşrulaştıran açıklamaları, yayınladıkları açık mektupları ve altına imza attıkları ortak bildiriler söz konusu insanlık dramına çözüm getireceğine ne yazık ki durumu daha da içinden çıkılmaz bir hale getirmektedir. Bu durum deyim yerindeyse günümüzün post-modern akıl tutulmasını meydana getirmektedir. Bunlar içerisinde belki de en çarpıcı ve hayret verici olanı, Habermas'ın da imzasının bulunduğu "Dayanışma İlkeleri Üzerine Açıklama" bildirisidir. Bu bildiride şu sözlere yer verilmiştir:

Hamas'ın genel olarak Yahudi yaşamını yok etme niyetiyle gerçekleştirdiği katliam İsrail Devleti'ni bir misilleme yapmaya sevk etmiştir. Temelde haklı olan bu karşı saldırının nasıl gerçekleştirileceği tartışmalı bir konudur. Orantılılık ve mütekabiliyet ilkeleri, sivil kayıplardan kaçınma, gelecekte barışa dönüşmesi arzulanan bir savaşın yürütülmesi yol gösterici ilkeler olmalıdır. Filistin halkının kaderine ilişkin tüm kaygılara rağmen, İsrail'in eylemlerine soykırımcı niyetler atfedildiğinde bu değerlendirmeler ve yargı standartları tamamen şaşmaktadır. İsrail'in eylemleri hiçbir şekilde, özellikle de Almanya'da, antisemit tepkileri haklı çıkarmaz. Federal Almanya Cumhuriyeti'nin insan onuruna saygı yükümlülüğüne dayanan demokratik ethosu, Nazi döneminin kitlesel suçları ışığında Yahudi yaşamının ve İsrail'in var olma hakkının özel olarak korunmaya değer temel unsurlar olduğu bir siyasi kültürle yakından bağlantılıdır. Buna bağlılık siyasi yaşamımızın temelini oluşturmaktadır. Temel özgürlük ve fiziksel bütünlük hakları ile ırkçı iftiralara karşı korunma hakları bölünmezdir ve herkes için eşit derecede geçerlidir (Serbestiyet, 2023: 1).

Öncelikle bu açıklamada yer alan 7 Ekim’de gerçekleştirilen saldırının, “Yahudi yaşamını yok etmeye niyetiyle” yapıldığını iddia etmek daha en başından problemli bir ifadedir. Çünkü söz konusu saldırının bir soykırım niteliğinde yapılmadığı ve savaş suçu olarak da adlandırılacak şiddette -bir nükleer veya kimyasal/biyolojik saldırı- bir eylem olmadığı açık bir şekilde ortadadır. Evet, insanlığı ve insan yaşamını hedef alan her saldırı kınanmalı ve suçun faillerine hak ettikleri cezalar uluslararası hukuk ve insan hakları bağlamında verilmelidir. Ancak, gerçekleştirilen eylemin neredeyse seksen yıldır süren İsrail-Filistin sorunundan bağımsız olarak düşünmemesi de gerekmektedir. Dolayısıyla bu bildiride, söz konusu saldırının bilinçli bir şekilde kategorize edilerek bu denli büyütülmesi ve en önemlisi de Yahudi nefreti üzerinden okunarak tüm Filistinlilerin düşmanlaştırılması doğru bir tutum olmamakla birlikte kabul edilebilecek bir durum da değildir. O halde, daha ilk cümlesinde büyük sorun taşıyan bu metindeki açıklamaya ve kullanılan ifadelere birtakım karşı sorularla bir cevap getirmeye çalışmak yerinde olacaktır.

23 Mart 2025 tarihi itibarıyla önemli oranının çocuk, kadın ve yaşlılar olmak üzere 50 bini aşan sivil insanların ölümü nasıl olur da “temelde haklılık ile orantılılık ve karşılıklılık ilkesine” dayandırılabilir?⁶ 7 Ekim tarihinde öldürülen, yaralanan ve kaçırılan İsraillilerin sayısı kaç kişi de bunun karşılığı 113 binlere tekabül ediyor? Yoksa İsrailli birinin canının karşılığı binden fazla Filistinli canı mı ediyor? Peki çocukların ölümü söz konusu ilkenin neresine yerleştirilip haklılaştırılabilir? Daha çocuk yaştaki insanların “terörist” veya “potansiyel terörist” olarak görülüp ve doğrudan hedef olarak alınması hangi hukuk veya medeni bir yasada karşılık bulabilir? Bunula birlikte, İsrail’in sözde “millsilleme hakkını kullanmak” adına yapmış olduğu saldırıların hangisinde söz konusu ilke İsrail’e “sivil kayıplardan kaçınma ve gelecekte barışı sağlama” yolunda yol gösterici olabildi? Aksine hastaneler, okullar ve sivillerin yer bulunduğu kamplar bombalanmadı mı? Tüm bunlar hangi rasyonelitenin ürünü olabiliyor da bize belli bir ilke etrafında hareket etmemizi salık verip İsrail’in tüm eylemlerini meşrulaştırabiliyor?

İsrail’in tüm Gazze’yi tamamıyla kapatarak dışardan gelecek insani yardımlara hiçbir şekilde izin vermeyip bölgeyi abluka altına almasına ve Gazze’nin açlık-susuzluk başta olmak üzere herhangi bir değer, ilke ve sınır tanımayan saldırılara maruz bırakılmasına rağmen hala oradaki Filistinlilerin kaderleriyle ilgili kaygı duymamamız mı gerekiyor? O halde kaygı duymamızı gerektiren durumlar hangileri olmalıdır? Bir buçuk yılı aşkındır süren saldırılar hangi kelime,

⁶ Gazze Sağlık Bakanlığının resmi verilere dayalı açıklamasına göre, 7 Ekim 2023’ten bu yana Gazze’de can kaybının 50 bini aştığı, 113 bini aşkın kişinin de yaralandığı ifade edildi (Ali ve Canik, 2025: 1).

söz veya ifadeyle daha nasıl yumuşatılıp masum gösterilebilir ki? Bu bir soykırım değil de nedir? Bununla birlikte, onca insanlık suçu işlenip insanlık dramı yaşanırken başta Almanya olmak üzere dünyadaki insanların bu acı sahne karşısında antisemitist⁷ duygulara kapılmaları doğal psikolojik bir tepki değil mi? Hiçbir koşulda kötülüğe karşı kötülükle cevap verilmemesi gerekliliğine rağmen (insani bir değer olarak), -dünyanın birçok yerinde yapılan onca miting ve eylemlerin sonuçsuz kalmasından veya hiçbir şeyi değiştirmiyor oluşundan da ötürü- Gazze'deki insanlara yardım etme veya fayda sağlama bakımlarından elinden hiçbir şey gelmeyen çaresiz çoğu insanın geçmişe sitem mahiyetinde "Nazi Almanya'sında yapılanların haksız olmadığı, boşuna yapılmadığı ve hatta yapılanların az kaldığı" yönünde duygularını nefret söylemi olarak dışavurumundan daha insani ne olabilir ki? Herkesin, bu bildiriye yayınlayanlar ve benzeri yönde açıklamalarda bulunanlar gibi, gerçekliğe kör, yanlı ve çıkar odaklı şekilde insanlığını kaybedip tüm bu olanlara tepkisiz, duyarsız ve duygusuz mu kalması bekleniliyor?

Almanya'nın "insan onuruna saygı yükümlülüğüne dayanan demokratik ethos"u acaba Gazze'de zulme uğrayanlar için nasıl bir duruş göstermektedir? Yoksa sadece İsraililere özgü bir kültürel yaklaşımı mı ifade etmektedir? Çok açıktır ki burada, Batı'nın Doğu'yu ötekileştiren islamofobik bakış açısıyla birlikte, Almanya'nın Nazi dönemindeki günahlarının kefareti Filistin meselesi üzerinden sorgusuz-sualsiz ve koşulsuz olarak, düşünsel, maddi ve manevi bir destekle ödeme durumu söz konusudur. Ancak daha farklı bir şekilde, eğer bu saldırılar yine İsraililer tarafından Almanya'ya veya başka bir Batılı ülkeye yapılmış olsaydı, bu bildiriye imza atan Habermas ve arkadaşları aynı demokratik ethosu o zaman da göstermeye devam edebilecekler miydi? Peki, geçmiş günahlarının diyetini -gözden çıkarılabilecek- bir halk üzerinden vermenin getireceği günahın üstesinden gelebilecekler mi? Hiç kuşku yok ki, geçmişte olduğu gibi gelecekte de işledikleri, katkıda bulundukları, destekledikleri ve seyirci kaldıkları bu insanlık suçu kendilerine ve temizlemeye çalıştıkları tarihlerine kara bir leke daha olarak eklenecektir.

Bildirinin son bölümünde yer alan belki de en trajik ve aynı zamanda ironik olan ifade ise, "temel özgürlük ve fiziksel bütünlük hakları ile ırkçı iftiralara karşı korunma hakları bölünmezliğine ve herkes için eşit derecede geçerli oluşuna" yapılan vurgudur. Burada ifade edilen söz konusu haklar neden sadece İsrail için geçerli, üstelik mevcut Filistin Devleti içerisinde işgalci bir anla-

⁷ Antisemitizm, Yahudi düşmanlığı veya nefreti. Batı'nın İsrail-Filistin meselesini ve yüzyıla yakındır yaşadıkları çatışmayı antisemitizm üzerinden okuması bölgedeki temel meseleyi ıskalamalarına neden olmaktadır. Kaldı ki antisemittik yaklaşımlar tarih boyunca Hristiyanlar tarafından sergilenmiştir.

yış ve çeşitli stratejilerle devlet kuran halkın, başka bir halkın fiziksel bütünlüğünü bozmuşken? Öte yandan bildiride belirtilmiş olmasına rağmen neden Batı'nın birçok yerinde Filistin'e atılan iftiralara karşı bırakın koruma hakkını, orada zulme uğrayan masum halkın çığlıklarını duyurmaya bile tahammül edilemiyor? Ne yazık ki hangi insanın hangi insandan; hangi halkın da hangi halktan daha üstün olduğuna belirli güç odakları karar vermektedir. Bu da bize dünya üzerinde genel geçer, mutlak anlamda bir eşitliğin var olmadığının kanıtı niteliğindedir.

Görüldüğü üzere, bildiride yer alan açıklamaların her biri ayrı bir sorunsal meydana getirmekte ve İsrail'i destekleyici söylemlerin hiçbirinin elle tutulur bir tarafı bulunmamaktadır. Ancak burada özellikle Habermas'a ayrı bir parantez açmak gerekmektedir. Çünkü O, bir taraftan modern dünyanın demokrasi krizine çözüm olarak geliştirdiği müzakereci demokrasi anlayışıyla -tüm problem ve eksikliklerine rağmen uygulanabilir- küresel çapta alternatif demokratik bir model sunmayı başarmıştır. Nitekim, konumuz bağlamında dikkat çekici eserlerinden biri olan "Öteki Olmak ve Ötekiyle Yaşamak" (Habermas, 2019) adlı eserinde -en azından teorik olarak- bizlere, azınlıkta ve alt kültürde olanlar ile çoğunluğu elinde bulunduranların birlikte uyum içinde yaşayabilmelerinin imkanlarını sunmaya çalışmıştır. Ancak diğer taraftan ise, Habermas'ın Kant'a dayandırdığı ahlak anlayışı bu bildiriyle beraber kendisinden beklenilenin tam aksi yönünde, onu benimsediği normatif çerçevenin dışına çıkarmıştır. Aynı zamanda, İsrail'in İnsan Haklarını ve Uluslararası Hukuku ihlal etmesine sessiz kalmış ve bu ülkeye yönelik koşulsuz bir destek sunmuştur.⁸ Tabi bunu yaparken de büyük bir tutarsızlıkla, Filistinlilerin hayatlarını, özgürlüklerini ve bütünlüklerini umursamaz bir şekilde görmezden gelerek İsrail'in yaptıklarını meşrulaştırmıştır. Habermas'ın demokratik bir toplum ideali uğruna yaptığı çalışmaları her ne kadar birçok çevre tarafından takdir görüp siyaset felsefesi içerisinde önemli bir yere sahip olsa da Filistin meselesinde aldığı tavır ve gösterdiği yaklaşım ne yazık ki tüm bunları gölgede bırakmıştır.

Aslında Habermas'ın yakın geçmişte yaşanan çeşitli uluslararası krizler veya savaşlar konusunda farklı (kendi felsefesiyle tutarsız) açıklamalarda bulunduğu da bilinmektedir. Örneğin Birinci Körfez Savaşı'na ve NATO'nun Yugoslavya saldırısına destek vermesine karşın, 2003 Irak Savaşı'nda Jacques Derrida ile birlikte uluslararası hukukun ihlal edildiğini belirten bir bildiriye kamuoyuyla paylaşarak Avrupa'yı "aydınlanma değerlerine dönme" çağrısında bulunarak Doğu ile Batı arasında ciddi bir ayrımı gözetmiştir. Yine İsrail-Filistin

⁸ Kaldı ki, kendi sistemini ve sistemin işlerliğini sağlamaya çalışırken Habermas, İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si ya da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi uluslararası belgelerde yer alan siyasal, medeni, toplumsal, ekonomik ve kültürel insan hakları normlarını örnek gösterir. (Özbank, 2017: s. 727.)

meselesine dair tutumu başından beri temkinli ve mesafeli olmakla birlikte söylemleri de bu minvalde şekillenmiştir. Nitekim 2012 yılında gerçekleştirdiği bir röportajda İsrail'in siyasi tutumları hakkındaki düşünceleri sorulduğunda, bu sorunun "siyasi bir değerlendirme gerektirdiğini" belirtmiş, ancak "Benim kuşağımdan sıradan bir Alman vatandaşının işi değildir" şeklinde yanıt vermiştir (Özdemir, 2023: s. 4). Dolayısıyla, onun bugün göstermiş olduğu İsrail yanlısı tutum ve açıklamaları esasen çok şaşıracak bir durumken; konu Doğuya ve orada yaşayan insanlara geldiğinde, geçmişte Irak Savaşı hakkında yapmış olduğu çağrıda olduğu gibi, Habermas'ın tutumu tam tersi yönde değiştiğinden şaşılacak halden çıkmaktadır. Ancak ortaya koyduğu teorikteki felsefi duruş ile pratikteki yani güncel hayatta ve siyasal alanda meydana gelen durumlara karşı göstermiş olduğu yaklaşım burada onu eleştirilerin hedefi haline getirmektedir.

Sonuç

İsrail'in Gazze'de işlediği ve işlemeye de devam ettiği insanlık suçu karşısında Batı gerek politikacılarıyla gerekse de düşünür, aydın ve filozoflarıyla üç maymunu oynamaktadır. Batı'nın emperyalist çıkarıcılığı bu suskunluğun temelini oluşturmaktadır. Genelde Doğu'ya özelde ise Filistin'e ise göstermiş olduğu çifte standart, esasen oryantalist ve islamofobik bakış açısının terk edilmediğini ve söz konusu insanlık krizinin antisemitizm üzerinden değerlendirilip meşrulaştırıldığını göstermektedir. Medeniyetlerinin temel unsurları olarak gördükleri tüm evrensel ahlaki değerleri ile demokrasi, insan hakları gibi yapı ve sistemleri Filistin halkı söz konusu olduğunda hem yerel kaldığını hem de entelektüel tutarsızlığın sergilenmiş olduğunu ortaya koymaktadır. Çünkü pratikteki uygulamalar ve açıklamalar hep bu yönde gerçekleşmiştir.

Zizek ve Habermas gibi filozof ve düşünürlerin İsrail-Filistin meselesinde kendilerinden beklenenin aksine almış oldukları pozisyon, sergiledikleri yanlı tavır ve beyan ettikleri akıl almaz düşünceler, birer filozof olmaları bakımından büyük problem yaratmakta ve konunun doğru bir şekilde anlaşılmasına engel olup çözümsüz kalarak insanlık dramının sürmesine sebebiyet vermektedir. Bunlar içerisinde özellikle Habermas'ın etik temelli, iletişimi merkeze alan müzakereci demokrasi modeli gibi uygulanması muhtemel (en azından teorikte) bir demokrasi anlayışını geliştirip tüm dünyaya sunmuş olmasına karşın "dayanışma ilkeleri üzerine açıklama" adlı bildirinin altına imza atması Batı felsefesinin de sorgulanması gerekliliğini gündeme getirmektedir. Böylesi bir tutarsızlık hem felsefenin genel ruhuna hem de bir filozofta bulunması gereken niteliklere aykırıdır. Bu anlamda Filistin meselesi önemli bir felsefi kırılma noktası oluşturmuştur.

Aslında konuyu özetleyen en güzel sözler Aliya İzetbegoviç'in meşhur Batı değerlendirmesinde ortaya konmuştur: "Bunu hiç unutma evlat! Batı hiçbir zaman uygar olmamıştır ve bugün refahı; devam edegelen sömürgeciliği, döktüğü kan, akıttığı gözyaşı ve çektiirdiğı acılar üzerine kuruludur" (İzetbegoviç, 2018). Dolayısıyla Batı'nın başta insan olmak üzere birçok konuda paradigmaları sorgulanmalıdır. Savundukları Batı menşeli evrensel değerler mevcut haliyle artık sürdürülebilir olmadığı için yeni bir etik-politik anlayış elzem olmuştur.

Kaynakça

1. Adorno, W. T. Horkheimer, M. (2016). *Aydınlanmanın Diyalektiği* (Çev. N. Ülner). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
2. Anadolu Ajansı. (23 Mart 2025). Gazze'de 7 Ekim'den beri kaydedilen ölü ve yaralı sayısı toplam nüfusun yüzde 7'sini oluşturuyor, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/gazgede-7-ekimden-beri-kaydedilen-olu-ve-yarali-sayisi-toplam-nufusun-yuzde-7sini-olusturuyor/3518052>
3. Bağce, H. E. (2019). Sunuş. Frankfurt Okulu. (Ed. H. E. Bağce). Ankara: Doğu Batı Yayınları. 7-16.
4. Benhabib, S. (2023). An Open Letter to My Friends Who Signed 'Philosophy for Palestine', *The Hannah Arendt Center*.
5. Butler, J. (2023). The Compass of Mourning. *London Review of Book*. 45, 20.
6. Canlı, E. (2025). İsrail-Filistin Çatışması ve Adlandırma Sorunu: Felsefi Bir İnceleme. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 11, 557-571.
7. Habermas, J. (2019). "Öteki" Olmak, "Öteki"yle Yaşamak (Çev. İ. Aka). İstanbul: YapıKredi Yayınları.
8. İzetbegoviç, A. (2018). *Doğu Batı Arasında İslam* (Çev. E. Nurikiç). İstanbul: Ketebe Yayınları.
9. Marcuse, H. (2008). *Tek Boyutlu İnsan* (Çev. A. Yardımlı). İstanbul: İdea Yayınevi.
10. Özbank, M. (2017). Jürgen Habermas, *Siyaset Felsefesi Tarihi*, (Ed. A. Tunçel, K. Gülenç). Ankara: Doğu Batı Yayınları. 720-733.
11. Özdemir, F. Z. (2023). Batı'nın Düşünce Dünyası ve Filistin Körlüğü: Zizek, Butler, Habermas ve Diğerleri, *Seta Perspektif*. 11, 1-5.
12. Serbestiyet. (15 Kasım 2023). Habermas'ın altına imza attığı bildiri tartışılıyor: "Dayanışma ilkeleri üzerine açıklama", <https://serbestiyet.com/haberler/ceviri-habermasin-altina-imza-attigi-bildiri-tartisiliyor-dayanisma-ilkeleri-uzerine-aciklama-148471/>
13. Turner, B. S. (2013). *Din ve Modern Toplum* (Çev. Y. Aktay). Ankara: Vadi Yayınları.
14. Wartenberg, T. E. (2018). *Varoluşçuluk* (Çev. N. Soysal). İstanbul: Say Yayınları.
15. Wittgenstein, L. (2018). *Tractatus Logico-Philosophicus* (Çev. O. Aruoba). İstanbul: Metis Yayınları.

Extended Abstract

During and after the First and Second World Wars, humanity was confronted with an existential and moral crisis. In the aftermath of widespread death and destruction, a profound search for meaning emerged—one shaped by questions such as: What is the meaning of life? What is the value of human existence? Why is life worth living? In this context, philosophy stepped in as a response to the deep malaise into which humanity had fallen, leading to the rise of existentialist thought. Existentialist philosophers and thinkers—most notably Heidegger, Camus, and Sartre—sought to reconstruct the lost sense of meaning through the philosophies they developed. Similarly, movements such as the Renaissance and the Reformation, the Enlightenment, and the advancement of human rights have historically occurred as a result of efforts to preserve human dignity and the sanctity of life.

As can be discerned, all the major turning points addressed here have emerged within a Western-centric framework. Just as in politics, science, economics, and history, philosophy too has been shaped by an epistemological understanding and worldview that place the West at the center. Within this context, the very construction of the concept of "the human" is also shaped under the influence of Western thought. Consequently, in the face of events occurring anywhere outside the Western world, we often witness the helplessness, inadequacy, and failure of Western institutions (such as the EU or human rights organizations) as well as Western philosophy itself. Western thought—which harbors significant traces of fascism, orientalism, and Islamophobia—appears to be experiencing a form of cognitive dissonance, if not moral collapse, in the face of the Israel-Palestine conflict that is unfolding before the eyes of the entire world. The silence or insufficient responses to the crimes against humanity committed in Gaza, and the implicit or explicit legitimization of Israel's atrocities, are stark indicators of a profound moral inconsistency and insincerity.

Jürgen Habermas's pro-Israeli stance and his recent public statements illustrate just how far he has departed from the ethical and intellectual posture expected of a philosopher. Despite advocating a universal framework of social, political, and moral order through his model of deliberative democracy and his theory of communicative action, Habermas's justification—or at the very least, implicit legitimization—of the oppression inflicted upon Palestinians highlights a deep inconsistency between his theoretical commitments and his practical judgments. This disjunction severely undermines the philosophical integrity of his position. Therefore, it becomes imperative to liberate philosophy from the hegemonic grip of Western thought if it is to fulfill its essential functions. The current Western-centric worldview not only fails to address the pressing crises faced by humanity but also contributes to their intensification.